

УДК Л 94(100)''1939/1945''
DOI <https://doi.org/10.32838/2663-5984/2022/3.2>

Бевз Я.В.

Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

ФЕЛЬДМАРШАЛ ВІЛЬГЕЛЬМ КЕЙТЕЛЬ ЯК ГОЛОВНИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЗЛОЧИНЕЦЬ У СПРАВІ РАДЯНСЬКИХ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ

У статті військовополоненими на матеріалах стенограм Нюрнберзького процесу розглядається причетність начальника Головного командування Вермахту Вільгельма Кейтеля до порушень міжнародних конвенцій щодо поводження з радянськими.

В. Кейтель як начальник Головного командування був опосередковано стає керівником Управління у справах військовополонених, яке займалося організацією фільтраційних таборів, дулагів, шталагів, офлагів призначених безпосередньо для радянських полонених, яких згідно нацистської расової теорії було наказано утримувати окремо від полонених інших націй (до осені 1941 р. заборонялося навіть перебування полонених РСЧА на території Німеччини) і взагалі позбавлено їх статусу «військовополонений», що виключало застосування до них осіб конвенційних правил поводження з полоненими. Саме це управління визначало санітарні норми утримання та харчування, трудове навантаження та правила поведінки персоналу таборів з утримуваними. Активна співпраця Вермахту з Гестапо щодо окремих категорій полонених (військові комісари, офіцерський склад) є ще одним прикладом порушення міжнародних конвенцій. Результатом таких дій стали колосальні втрати серед полонених РСЧА.

У запропонованому дослідженні проведено аналіз документів представлених на судовому процесі, що засвідчують планування антигуманного поводження з полоненими РСЧА до початку німецько-радянської війни 1941–1945 рр., до реалізації політики знищення полонених в підпорядкованих Вермахту структурах. Також для підготовки статті використані матеріали допитів В. Кейтеля до початку Нюрнберзького процесу, допити здійсненні безпосередньо в залі суду адвокатом підсудного Отто Нельте, прокурором від Радянського Союзу Романом Руденко та документи Верховного головнокомандування Вермахту, доповідні записки Вільгельма Канаріса та Альфреда Розенберга підписані або завізовані особисто В. Кейтелем.

Автор, оцінюючи діяльність В. Кейтеля та його персональну відповідальність за військові злочини проти полонених Червоної армії, врахувавши вирок Нюрнберзького трибуналу про невинуватість Верховного головнокомандування Вермахту як організації, дійшла висновку, що фельдмаршала є головним військовим злочинцем у справі радянських військовополонених.

Ключові слова: Вільгельм Кейтель, ОКВ, Нюрнберзький процес, радянські військовополонені, трибунал.

Постановка проблеми. Нюрнберзький процес – перший в історії судовий процес над військовими злочинцями. Очевидно, що прийняття статуту Міжнародного військового трибуналу на Лондонській конференції (26 червня – 8 серпня 1945 р.) та його скликання в Нюрнберзі не мало юридичних прецедентів. Однак, закони і норми ведення війни, правила поводження з військовополоненими були прийняті ще до початку Другої світової війни (Гаазькі правила 1899 р., Гаазька конвенція 1907 р., Женевська конвенція 1929 р.), а це означає, що військові злочини в період з 1939 по 1945 рр. були вчинені свідомо. Одним із пунктів, який німецькі злочинці намагалися використати для власного захисту є факт, що Радянський союз не ратифікував вищезга-

дані домовленості. Це не відповідало реальності: хоча СРСР не зазначений в списках підписантів Женевської декларації від 27 липня 1929 р., вже 12 травня 1930 року народним комісаром міжнародних справ М. М. Литвиновим було оголошено про ратифікацію частини конвенції «Об улучшении участи раненых и больных в действующих армиях» [2, с. 84]. Іншу частину конвенції радянським урядом було змінено. Зокрема, право на привілеї через звання, норми оплати праці військовополонених, що знайшло своє відображення у прийнятому «Постановление ЦИК и СНК СССР № 46 об утверждении проекта постановления ЦИК и СНК СССР «Положение о военнопленных» [2, с. 87–99] від 19 березня 1931 року. З початком німецько-радянської війни

радянське керівництво внесло зміни в Положення про військовополонених з огляду на жахливі умови утримання червоноармійців у полоні, вже 1 липня 1941 року було прийнято «*Постановление СНК СССР № 1798-800 С об утверждении положения о военнопленных*» [2, с. 104–113]. Що суттєво обмежило права полонених, норми харчування, а також визначило обов'язковим залучення до трудових робіт усіх військовополонених рядового та унтер-офіцерського складу. Як бачимо, СРСР хоча і не долучився до підписання Женевської конвенції і пішов власним шляхом щодо питань у справах військовополонених, але інсинуації німецьких військових злочинців з цього приводу не мали під собою юридичного ґрунту. Не кажучи вже про те, що країни-підписанти Женевської конвенції мали дотримуватися її норм незважаючи на факт чи ратифікувала країна-супротивник положення про військовополонених чи ні, про що зазначено в Статті 82 Конвенції про утримання військовополонених [2, с. 78].

Аналіз досліджень. Історіографія щодо персоналії начальника Головного командування Вермахту дуже бідна. Нажаль, в українській історичній науці не було здійснено наукових розвідок про причетність В. Кейтеля до масових порушень міжнародного права стосовно радянських військовополонених. Фрагментарні повідомлення про нього та його діяльність на чолі Вермахту можна знайти у сучасників фельдмаршала, які були причетні до Нюрнберзького процесу. Зокрема, помічник радянського прокурора Г. М. Александров у спогадах «Нюрнберг вчера и сегодня» [1] подає враження від допиту начальника ОКВ, наводить особисті спостереження щодо реакції В. Кейтеля на звинувачення висунуті радянською стороною. Секретар радянської делегації у Міжнародному військовому трибуналі А. Й. Полторак у спогадах «Нюрнберзький епілог» [10] також дає оцінку поведінці підсудного та аналізує стратегію захисту, обрану адвокатом Отто Нельте, що має цінне значення для розуміння особистості В. Кейтеля. Ще один свідок подій помічник обвинувача М. Ю. Рагінський [11] значну увагу приділяє процедурним питанням Нюрнберзького процесу, а також дає коротку характеристику кожному з підсудних, в тому числі і В. Кейтелю.

Дослідники Нюрнберзького процесу Ш. Датнер [4] та О. Г. Звягінцев [5] в приділяють значну увагу системі військового полону на території Третього Райху та на окупованих територіях, а також безпосередній причетності В. Кейтеля до

порушень міжнародних домовленостей щодо військовополонених.

Джерельну базу пропонованого дослідження складають стенограми Нюрнберзького процесу (20 листопада 1945 – 1 жовтня 1946 рр.), опубліковані робочі документи трибуналу [2; 3], а також записи фельдмаршала В. Кейтеля [7]. Уточнені стенограми суду були опубліковані С. О. Мірошніченком у 2018–2020 рр. після ретельного уточнення з англійськими версіями стенограм та їхнього більш точного перекладу. Нажаль, дослідник вивірив лише 8 томів матеріалів, опублікованих в період 1987–1999 рр. [8]. Автор наголошує на відсутності значної кількості матеріалів (щодо чисельності радянських військовополонених, умов їхнього утримання, та причетності В. Кейтеля до даних процесів) оскільки вони не були перекладені з німецької та на досі не представлені в історичній науці на пострадянському просторі.

Ще одним джерелом для дослідження стала автобіографія Вільгельма Кейтеля [7]. Документ не містить повних описів тих чи інших подій, але дозволяє зробити висновок про те що начальник Головного командування Вермахту не приймав власних рішень щодо полонених, а лише виконував волю фюрера.

Метою дослідження є аналіз документів накопичених у ході роботи Нюрнберзького процесу та оцінка діяльності Вільгельма Кейтеля на посаді начальника Верховного головнокомандувача Вермахту в контексті питань пов'язаних з радянськими військовополоненими.

Виклад основного матеріалу. Вільгельм Кейтель був кадровим військовим. Напередодні Першої світової війни був полковим ад'ютантом в 46-му артилерійському полку, який дислокувався у Вольфенбюттені, далі став штабним офіцером в корпусі морської піхоти в Фландерсі. Після підписання Версальських домовленостей, які встановлювали обмеження на чисельність збройних сил Німеччини, залишився в Бундесвері де вже у 1925 р. під керівництвом В. Кейтеля почали формуватися т. зв. «резервні сили», що стало першим прикладом злочинної діяльності майбутнього фельдмаршала. Два роки (через власне бажання займатися фермерством в сімейному маєтку) не був на службі, а повернувшись у 1935 році, за проєкцією фон Бломберга, зайняв посаду начальника штаба військового міністерства Третього Райху, а 4 лютого 1938 був призначений [9, с. 868] начальником штабу фюрера, тобто начальником Верховного головнокомандування вермахту – ОКВ (від нім. Oberkommando der Wehrmacht).

Саме на ОКВ, а відповідно і на В. Кейтеля покладалася вся робота щодо військовополонених. У структурі Верховного головнокомандування було створено управління у справах військовополонених – Загальне управління вермахту (Amtsgruppe Allgemeines Wehrmachtamt – ОКВ/АВА), очільником якого було призначено генерала Германа Рейнеке, за підписом якого маємо кілька документів, які стосуються порушень міжнародних конвенцій.

В. Кейтель вісім років керував Верховним командуванням Вермахту. За цей період ним було підписано сотні наказів, але найбільш значимий підпис фельдмаршал поставив під Актом капітуляції Німеччини 8 травня 1945 року в Карлхорсті. Після підписання В. Кейтель вилетів до Фленсбурга, де був взятий під варту військами союзників. Спочатку утримувався в таборі для інтернованих осіб в Мондорфі, а з 13 травня 1945 р. і до кінця життя (16 жовтня 1946 р.) утримувався в одиночній камері Нюрнберзької в'язниці.

Обвинувачення проти В. Кейтеля щодо порушень прав радянських військовополонених були сформульовані впродовж травня-вересня 1945 р. Хоча начальник ОКВ на Нюрнберзькому процесі неодноразово заявляв, що лише передавав накази А. Гітлера у війська, однак він не міг не знати про їхню незаконність та злочинний характер, оскільки сам ставив підпис під такого роду документами. Зокрема, «Указ Верховного главнокомандующего вермахта о военной подсудности в районе «Барбаросса» и об особых полномочиях войск» від 13 травня 1941 р. [8, с. 288–290] підписаний В. Кейтелем дозволяв солдатам Вермахту жорстоко придушувати спротив цивільного населення та залякувати це населення. Також мали знищуватися партизани або інші «заподозренні елементи» [8, с. 289] без суду на розсуд офіцерів. Для заохочення неухильного виконання цього наказу фактично німецьким військовим було гарантовано убезпечення від переслідувань зі сторони військово-польових судів: «Возбуждение преследования за действия, совершенные военнослужащими и обслуживающим персоналом по отношению к враждебным гражданским лицам, не является обязательным даже в тех случаях, когда эти действия одновременно составляют воинское преступление или проступок». На запитання радянського прокурора Р. Руденко, що до того, що даний наказ фактично встановлював режим безкарності для німецьких солдатів та офіцерів, В. Кейтель відповів: «В определенных границах! В определенных границах, а граница устанав-

ливалась в устных приказах, предназначенных для генералов и требовавших от своих собственных частей самой строгой дисциплины» [9, с. 847]. Щодо усних наказів, то це було поширеною практикою, яка заохочувалася самим начальником ОКВ. Зокрема, в своїй автобіографії В. Кейтель розповідає про проект вище згаданого наказу. До нього звернувся Вальтер Браухіч з засторогою, що генерали не приймають таких методів війни, на що фельдмаршал лише зазначив: «...что без четких и недвусмысленных указаний Гитлера ни при каких обстоятельствах не подпишу подобного рода документы; на мой взгляд, они не только излишни, но и представляют собой немалую угрозу. В конце концов, все слышали, что сказал фюрер, — этого вполне достаточно. Я решительно против любой бумаги в таком щекотливом и небесспорном деле» [6, с. 284]. Ще одним прикладом: «Ни один документ не должен быть утерян, так как он может попасть в руки вражеской разведки. Устные же сообщения нельзя доказать; мы их сможем отрицать в Женеве» [7, с. 266]. Дані свідчення дозволяють зробити висновок, що В. Кейтель знав про неправомірність даних наказів, але не відмовився їх підписати і передати до відома військ на Східному фронті.

Ще одним знаковим документом для розуміння умисних злочинних дій є доповідна записка «По вопросу обращения с пленными русскими политическими и военными работниками» від 12 травня 1941 року представлена на розгляд прокурором Р. Руденко трибуналу. В записці йдеться про невизнання політичних комісарів військовополоненими і знищувати їх на місці полону. Кейтель ухилився від прямого звинувачення змістом записки, зазначивши, що документ не є наказом начальника ОКВ, а лише зауваженням щодо відсутності чітких наказів А. Гітлера з цього питання. Однак, ця записка досить скоро стає наказом за підписом заступника В. Кейтеля Вальтера Варлімонта, що не знімає вини з начальника ОКВ, який дуже часто наголошував, що не віддавав і не підписував жодного наказу без консультацій з його безпосереднім начальником – фюрером. З огляду на це досить сумнівно, що генерал В. Варлімонт – вихованець військових традицій німецької армії, не повідомив В. Кейтеля про зміст даного наказу. Документ, завізований 6 червня 1941 року, відомий під назвою «Приказ о комиссарах» виділяє політичних комісарів Червоної армії як особливу соціальну групу. Зокрема, його положеннями передбачалося відсіювання політичних комісарів від основної маси полонених на полі бою або

в перші дні полону, необов'язковий судовий розгляд їхньої «провини», розстріл на місці після проведення «сортування». Було унормовано підхід аби комісарів не визнавати військовополоненими, а відповідно «...никакая международно-правовая защита к ним не применяется» [2, с. 692–696]. Якщо полонені комісари не чинили спротиву їх передавали в руки айнзагруп або в управління СД, що означало або знищення їх руками даних організацій, або відправлення їх у концентраційні табори підпорядковані СД з позбавленням прав військовополонених. Сам В. Кейтель дуже шкодував про прийняття таких рішень, але керувався не гуманістичними міркуваннями, а лише тим фактом, що вище згадані накази були використані під час суду: «Оба приказа стали тяжчайшим обвинительным материалом на Нюрнбергском процессе во многом потому, что были изданы за 6 недель до начала войны и не могли быть вызваны или обусловлены характером военных действий. Главный инициатор и единоличный автор этих документов, Адольф Гитлер, мертв, во многом поэтому я и предстал перед этим судом» [6, с. 285].

Найбільш показовим документом щодо ставлення Вермахту до радянських військовополонених є «Распоряжение ОКВ об обращении с советскими военнопленными от 8 сентября 1941 г.». Під час розмови В. Кейтеля з його адвокатом Отто Нельте підсудний зазначив, що війна проти СРСР була війною ідеологій, тим самим погодився з думкою А. Гітлера. Ці ж міркування він поклав в основу самовиправдання – «большевистский солдат потерял всякое право претендовать на обращение как с честным солдатом, в соответствии с Женевским Соглашением». Згаданий вище документ фіксує і таку норму: «Неповиновение, активное или пассивное сопротивление должны быть немедленно и полностью устранены с помощью оружия (штык, приклад и огнестрельное оружие)... По совершающим побег военнопленным следует стрелять немедленно, без предупредительного оклика», що не поширювалося на військовополонених з інших держав. Це стало підставою не лише для безкарних масових вбивств радянських військовополонених, а й ануляцією будь-яких норм щодо утримання, харчування, використання праці полонених. Особливо жахливою рисою нацистської ідеології стало застосування масових репресій стосовно тих військовослужбовців Вермахту які не бажали брати участь у беззаконні: «Подлежит наказанию всякий, кто для понуждения к выполнению данного приказа не

применяет или недостаточно энергично применяет оружие» [8, с. 208–209].

Документ представлений прокурором від СРСР 6 квітня 1946 року має назву «Приказ ОКВ о беспощадном подавлении освободительного движения в оккупированных странах и расстрелах заложников от 16 сентября 1941 г.» підписаний безпосередньо В. Кейтелем та є абсолютно антигуманним. Він містить такі формулювання: «...человеческая жизнь в странах, которых это касается, абсолютно ничего не стоит и что устрашающее воздействие возможно лишь путем применения необычайной жестокости». Під час допиту начальник ОКВ визнав факт підписання даного документу, але зазначив, що його більшою мірою поширювався на територію Балканських країн. Під час чудового засідання прокурор Р. Руденко навів цитату: «Искушением за жизнь немецкого солдата в этих случаях, как правило, должна служить смертная казнь 50–100 коммунистов. Способ казни должен увеличивать степень устрашающего воздействия» [8, с. 294–295] з супутнім запитанням чи вважає В. Кейтель правильним таку постановку проблеми. На те підсудний лише зазначив, що дані числа були вказані особисто А. Гітлером, а він пропонував «лише 5–10 осіб» [9, с. 849]. Як бачимо, начальника ОКВ зовсім не турбував факт того, що по відношенню до населення мали застосовуватися терористичні дії з масовими розстрілами невинних людей. Натомість його бентежили лише неточності, пов'язані з географічним поширенням наказу та кількістю жертв нацистських злочинців.

Ще одним прикладом антигуманного ставлення до радянських військовополонених є наказ від 16 січня 1942 року «О клеймении советских военнопленных» [5, с. 186], який передбачав таврування їдкою хімічною речовиною для спрощення впізнання полонених, які тікали з місць утримання. Підсудний також заперечував свою причетність до появи цього документу, хоча він і визнав, що підписав його. Зокрема, В. Кейтель посилався на розмову з А. Гітлером щодо раціональності такого рішення. Граючи перед трибуналом роль покійного солдата, обвинувачений заявив, що був не згоден з ідеями фюрера викладеними в даному наказі, але змушений був передати його на місце. Після розмови з Й. Ріббентропом [9, с. 547] дана норми наказу були скасовані (очевидно в усній формі, оскільки відповідних документів стороною захисту начальника ОКВ не було представлено), але ненадовго. 20 липня 1942 року було ухвалено «Директиву Верховного

главнокомандованія германськими вооруженими силами от 20 июля 1942 г. № 3142/42 «О клеймении советских военнопленных опознавательным знаком» [3, с. 994–997]. Захист для демонстрації того, що В. Кейтель не погоджувався з наказом фюрера, ставив питання не лише про таврування радянських військовополонених, а й про нанесення татуювань. Однак підсудний вказав, що пропозиція про нанесення татуювань лише обговорювалося, але відповідного наказу не було. Дана тактика адвоката фельдмаршала не мала успіху. Розуміння злочинності вище згаданого наказу і його виконання лише зайвий раз доводили, що В. Кейтель свідомо приймав рішення про участь в злочинах проти радянських військовополонених.

Окрім наказів, які підписані начальником ОКВ також викривальними є завізовані ним документи. Це, знову ж таки, жодним чином не підтверджує лінію захисту В. Кейтеля, побудовану на тезі «...я был лояльным, верным и покорным солдатом своего фюрера» [9, с. 859] і був лише виконавцем волі А. Гітлера йдучи, на компромісі з власною совістю. Прикладом такого документу є «Заметки для доклада адмирала Канариса относительно распоряжения об обращении с советскими военнопленными от 15 сентября 1941 г.», у яких адмірал Вільгельм Канаріс – начальник Абверу Третього Райху звертався до начальника ОКВ В. Кейтеля з вимогою зупини протизаконні дії щодо радянських військовополонених, наводив приклади вчинення злочинів проти бранців, акцентував увагу на тому, що така поведінка військових сил приведе до ще більшого спротиву на полях бою та переймався долею німецьких військовополонених. Нажаль, жодні із зауважень адмірала не були прийняті до уваги. На допиті В. Кейтель запевняв прокурора СРСР, що довів до відома А. Гітлера зміст цієї записки, але той від неї лише відмахнувся. Сам же підозрюваний стверджував, що в цілому був згоден з В. Канарісом. У зв'язку чим вважаю за необхідне хочеться звернути увагу на резолюцію на записці шефа Абверу, яку залишив особисто В. Кейтель: «Эти положения соответствуют представлением солдата о рыцарском способе ведения войны. Здесь речь идет об уничтожении целого мировоззрения, поэтому я одобряю эти мероприятия и поддерживаю их» [8, с. 209–211]. Це промовисто суперечить показам фельдмаршала в суді в Нюрнберзі.

Звертався до В. Кейтеля з питань радянських військовополонених і Альфред Розенберг – рейхсміністр східних окупованих територій. У листі від 28 лютого 1942 року він вказував на жорстоке

поводження з радянськими військовополоненими: «Большая часть их умерла от голода или погибла в результате суровых климатических условий, тысячи также умерли от сыпного тифа. Само собой разумеется, что снабжение такой массы военнопленных продуктами питания наталкивается на большие трудности. Однако при определенном понимании преследуемых германской политикой целей можно было бы избежать гибели людей в описанном масштабе» [8, с. 214–216]. Звісно, що рейхсміністра це питання хвилювало виключно з пропагандистською метою та максимально продуктивного використання праці радянських військовополонених. Звертаючись до документів захисту підсудного Кейтля, ми не бачимо будь-якої позитивної відповіді на даний запит. Відповідно можемо зробити висновок, що керівництву ОКВ було байдуже на умови утримання та норми харчування полонених червоноармійців. Особливо нецікавими питання полонених для В. Кейтеля стали після 20 липня 1944 року, коли Генріх Гімлер був призначений командувачем армією резерву, та прийняв у своє розпорядження справу військовополонених [4, с. 54].

Остаточний вирок Нюрнберзького трибуналу щодо ОКВ як злочинної організації був виправдальним. Трибунал зазначав, що не дивлячись на виправдання ОКВ загалом, кожен окремий член цієї організації мусить пройти процес розслідування його діяльності і лише за вироком суду може бути визнаний повністю невинуватим. На фоні цього захистом В. Кейтеля була подана апеляція, яка неминуче була відхилена.

Висновки. Всі приведені вище документи та свідчення дозволяють зробити висновок, що Вільгельм Кейтель начальник Верховного командування вермахту є військовим злочинцем. Особливе місце в списку його злочинів займають дії спрямовані проти радянських військовополонених. З моменту появи задуму щодо війни з СРСР і до її останнього дня полонені червоноармійці були поставлені в жахливі умови, через невизнання за ними статусу військовополонених. Наслідком цього стала друга за масштабами (після Голокосту) кампанія щодо знищення людей, які не відповідали принципам расової політики Третього Райху. В. Кейтель був завзятим послідовником цих ідей, що він гостро не заперечував під час Нюрнберзького процесу. Сповідуючи ідеї Націонал-соціалістичної робітничої партії Німеччини, підтримуючи зловмисні задуми А. Гітлера, начальник ОКВ став одним з головних винуватців трагедії радянських військовополонених.

Список літератури:

1. Александров Н. Г. Нюрнберг вчера и сегодня. Москва : Политиздат, 1971. 177 с.
2. Борисов А. Н. Нюрнбергский процесс, сборник документов (Приложения). URL: http://samlib.ru/b/borisow_aleksej_wiktorowich/njurnbergskijprocesssbornikdokumentowprilozhenija.shtml
3. Горшенин К. П. Нюрнбергский процесс, сборник материалов. Москва : Государственное издательство юридической литературы, 1955. 2321 с.
4. Датнер Ш. Преступления немецко-фашистского вермахта в отношении военнопленных во Второй мировой войне. Москва : Изд-во иностр. лит-ры, 1963. 486 с.
5. Звягинцев А. В. Нюрнбергский процесс. Без грифа «Совершенно секретно». Москва : АСТ, 2010. 804 с.
6. Кейтель В. 12 ступенек на эшафот... Ростов н/Д : Феникс, 2000. 416 с.
7. Мирошниченко С. А. Стенограмма Нюрнбергского процесса. URL: <http://militera.lib.ru/1/cats/all/com/n55290/index.html>
8. Нюрнбергский процесс Сборник материалов в 8-ми томах. 4-те вид. Москва : Юридическая литература, 1991. 645 с.
9. Нюрнбергский процесс: протоколы допросов главных военных преступников. URL: http://militera.lib.ru/docs/da/np_doprosy/index.html
10. Полторак А. И. Нюрнбергский эпилог. Москва : Воениздат, 1965. 295 с.
11. Рагинский М. Ю. Нюрнберг: перед судом истории. Воспоминания участника Нюрнбергского процесса. Москва : Политиздат, 1986. 207 с.

Bevz Ya.V. FIELD MARSHAL WILHELM KEITEL AS A MAIN WAR CRIMINAL IN THE CASE OF SOVIET PRISONERS OF WAR

The article examines involvement of the chief of the Supreme Command of the Wehrmacht Wilhelm Keitel in violations of the international conventions with regard to the treatment of Soviet prisoners of war according to the transcripts of the Nuremberg trial proceedings.

W. Keitel, being a chief of the Supreme Command, indirectly became the head of the Office for Prisoners of War, organizing filtration camps, dulags, stalags, off-lags, designed specifically for Soviet prisoners of war, who, according to Nazi racial theory, were ordered to be held separately from prisoners of war from any other countries (until the autumn of 1941, Red Army prisoners of war were even forbidden to stay within the territory of Germany) and had even their status as “prisoners of war” withdrawn, that excluded application of conventional rules for treatment of prisoners of war to them. It was this office that determined sanitary standards of detention and nutrition, workload and rules of behaviour of the camp staff towards detainees. Active collaboration of the Wehrmacht with Gestapo with regard to certain categories of prisoners of war (military commissars, officers) is one more example of violation of international conventions. The result of such actions was appalling losses among Red Army prisoners of war.

The proposed study analyses the documents, submitted during the trial and proving the planning of inhumane treatment of Red Army prisoners of war before the start of the German-Soviet war of 1941-1945, before implementation of the extermination policy with regard to prisoners of war within the Wehrmacht subordinate structures. Materials of interrogations of W. Keitel before the start of the Nuremberg Trial, interrogations conducted directly in the courtroom by Otto Nelte, the defense lawyer of the accused, the Soviet Union’s prosecutor, Roman Rudenko, and documents of the Supreme Command of the Wehrmacht, reporting notices of Wilhelm Canaris and Alfred Rosenberg, signed or sanctioned personally by W. Keitel, were also used for this article preparation.

Assessing W. Keitel’s activities and his personal responsibility for war crimes against Red Army prisoners of war, taking into account the verdict of the Tribunal in Nuremberg on the innocence of the Supreme Command of the Wehrmacht as an organization, the author concluded that the Field Marshal is the main war criminal in the case of Soviet prisoners of war.

Key words: *Wilhelm Keitel, Supreme Command of the Wehrmacht, Nuremberg trial proceedings, Soviet prisoners of war, tribunal.*